

FÖRSVARSMAKTEN
ÖVERBEFÄLHAVAREN

Den yttersta garanten – Överbefälhavaren, general Sverker Göranson, Folk & Försvars Rikskonferens, Sälen den 14 januari 2014

Det talade ordet gäller!

Ärade statsråd, konferensdeltagare,

Det är något speciellt att stå här igen, precis som det är något speciellt med att vara en del av gemenskapen i Försvarmakten. Det unika med den militära professionen är storskalig legitim våldsutövning. Vi är redo 24 timmar om dygnet, sju dagar i veckan, året om och kan agera i händelse av en kris eller konflikt här hemma eller utanför rikets gränser.

Sveriges demokrati vilar på olika fundament. Fundament som utvecklats och förstärkts i vårt land under mycket lång tid. Försvarmakten är ett av dessa fundament. Att arbeta i Försvarmakten är att vilja och kunna göra skillnad. Det är att till det yttersta vilja värna vår demokrati och våra svenska intressen – hemma, i närområdet och längre bort. Försvarmakten är den yttersta garanten för demokrati, fred och frihet!

Det låter kanske storvulet att säga så när Sverige har haft förmånen att ha haft fred under tvåhundra år och när vi lever i en av världens mest utvecklade demokratier. Men det är just därför jag gör det. Vi i Sverige har varit och är ytterst privilegierade. Det är just därför det är så viktigt att minnas Försvarmaktens uppgift.

Försvarmaktens uppgift är att bidra till att skapa säkerhetspolitisk handlingsfrihet och därmed skapa rådrum i händelse av ett skärpt omvärldsläge eller en kris. Den snabbt föränderliga omvärlden påverkar givetvis hela samhället och därmed även Sveriges säkerhets- och försvarspolitik, något som ju redan betonats av flera talare under konferensen.

Som en funktion av omvärldsförändringen står vi mitt upp i den omfattande försvarsreformen. Och det är en reform som är mycket mer än en försvarsreform, mot bakgrund av ett helt frivilligt personalförsörjningssystem är det också en samhällsreform som berör alla delar av vårt svenska samhälle!

Vi i Försvarsmakten har all anledning att sträcka på oss och känna stolthet när vi tittar tillbaks på vad vi med gemensamma krafter genomfört sedan det nya personalförsörjningssystemet infördes 1 juli 2010. Vårt hårda arbete har givit resultat och förtjänar all uppmärksamhet. Det är tack vare Försvarsmaktens kunniga och engagerade personal som vi kan genomföra alla våra uppgifter med så hög kvalitet!

Jag vågar hävda att det är en av de snabbast genomförda försvarsreformerna i västvärlden. På kort tid har vi lagt grunden till det nya personalförsörjningssystemet och vi har även utarbetat strukturer och börjat genomföra det nya övningssystemet. Dessutom har vi återupptagit en komplett försvarsplanering som är en viktig dimensioneringsgrund för utformningen av Försvarsmakten och våra förmågor. Och givet att svenska intressen ska kunna försvaras både hemma och borta, har vi också infört internationell tjänstgöringsskyldighet för alla försvarsanställda.

Men reformarbetet har inte varit, är inte och kommer inte att vara friktionsfritt. Jag har sagt det tidigare och säger det igen, arbetstempot och förändringstakten är mycket intensiv. Kraven på vad Försvarsmakten ska leverera är höga.

Ska Försvarsmakten kunna fortsätta leverera med samma höga kvalitet som vi gör idag, måste det finnas en balans mellan arbetsuppgifter och resurser. Detta gäller personal, det gäller ekonomi och det gäller materiel. Och eftersom Försvarsmakten sammantaget är ett system av system, måste det också finnas balans mellan de olika systemen.

* * *

Vi har under hösten genomfört en medarbetarundersökning. Ur mitt perspektiv visar resultatet att alltför många av våra medarbetare upplever stress i sin dagliga arbetssituation. I längden är inte detta en hållbar situation.

Att exakt sätta fingret på vad den upplevda stressen grundar sig i, är inte helt enkelt. Men jag bedömer att det finns ett antal bakomliggande enskilda eller sammanlänkande orsaker.

Förutom det ansvar jag själv har för myndigheten utgörs viktiga delmängder av att Försvarsmaktens personal genomför ordinarie arbetsuppgifter parallellt med att de står mitt uppe i ett omfattande reformarbete, samtidigt som det pågår fortsatta personalförändringar. Arbetsbelastningen är alltså hög.

Samtidigt uppfattar våra medarbetare en otydlig målbild för vår verksamhet även om målet för reformen är tydligt beskrivet i 2009 års försvarsbeslut. Det är inte så konstigt när det dagliga arbetet växlar mellan här- och nu -uppgifter och mer långsiktiga frågor. Det är inte alltid helt enkelt att se hur dessa två skilda världar sammanfaller.

Har vi inte en gemensam bild i Försvarsmakten om vart vi är på väg, blir det så mycket svårare att förklara innebörden av de åtgärder vi vidtar inom ramen för reformarbetet. Vi kommer därför internt att tydliggöra vår målbild för personalen. Det handlar även om att lyfta fram vår militära identitet och den militära professionen, honnörsord som är nära kopplade till vår trovärdighet. Vi ska vara stolta över att ha ansvaret att vara en av demokratins yttersta försvarare, men också att kunna bistå övriga samhället i händelse av kris eller krig.

Vår målsättning är att Försvarsmakten ska vara en attraktiv arbetsplats som lockar de bästa och mest lämpade. Vi ska vara en organisation som präglas av tydliga mål och bra arbetsklimat där alla anställda känner framtidstro och stolthet. Därför har jag

initierat ett arbete för att åtgärda de orsaker vi som arbetsgivare själva kan påverka. Det handlar till exempel om att upprätta en åtgärdslista över de saker som våra medarbetare tycker är mest besvärliga i den dagliga verksamheten. Och denna lista kommer vi att följa upp regelbundet!

* * *

Vi bygger också med kraft vidare på den insatsorganisation som sjösattes för knappt fyra år sedan!

Det är krigsförbanden som ska personalsättas, materielsättas och övas! Krigsförbanden står också i fokus när vi arbetar vidare med vår tillväxtplan.

Vi har i årets budgetproposition sett ett trendbrott, givet att regeringen tillfört riktade medel för just utbildning och övning inom ramen för förbandsanslaget. Detta är bra och välkommet.

Det intensiva arbete vi gemensamt lagt ned för att bygga grunden för försvarsreformen börjar nu ge resultat! Vi har med gott resultat genomfört förra årets övnings- och utbildningsverksamhet, både enskilt och tillsammans med andra länder och organisationer. Det är glädjande att se på vilken nivå det svenska försvaret övar, oavsett om det är i eller utanför Sverige. Det må vara övningar som Joint Challenge 13, Northern Coasts eller Arctic Challenge Exercise. Här ser man betydelsen av förband som har hög personell kvalitet. Det är något vi fått genom anställda soldater och sjömän. Det återstår dock fortfarande att genomföra övningar på brigad- och försvarsmaktsnivå, vilket också talare på konferensen påpekat.

Försvarsmaktens stöd till samhället, och då inte minst hemvärnets insatser, får numera extra stadga genom de regionala staberna som inrättades vid förra årsskiftet. Genom sina mångfacetterade uppgifter utgör Hemvärdet grunden för det nationella och territoriella försvaret av vårt land. Hemvärnets förmåga har också ökat inte minst då vi har genomfört 40 krigsförbandsövningar under förra året.

Verksamheten under det år som vi just lämnat bakom oss har karaktäriserats av högt tryck, inte minst vad gäller rekrytering och övningar. 2013 var det första året som vi genomförde verksamhet med samtliga nya personalkategorier. När vi summerar året ser vi att verksamheten fått balanseras mot såväl tillgänglig ekonomi som tillgängliga personella resurser. I ekonomiska termer pekar prognosen mot att vi kommer att utnyttja en del av den anslagskredit som är tillgänglig för förbandsanslaget.

Detta är något jag valt att göra för att hålla tryck i verksamheten och reformen, inte minst med hänsyn till rekryterings – och attraktionskraft. Nu tar vi med oss dessa erfarenheter och kommer att använda dem för att balansera verksamheten under 2014.

* * *

Vi ska också glädja oss åt att rekryteringen faktiskt går över förväntan, även om jag är väl medveten om att det återstår frågor som måste lösas. Detta kunde ni också läsa om i min debattartikel i lördagens DI.

Bedömningen är att Försvarmakten kommer att kunna rekrytera tillräckligt många medarbetare för att täcka våra behov under de närmaste åren. Jag vill vara tydlig med detta eftersom det nya personalförsörjningssystemet ofta får kritik för att just rekryteringsmålen inte uppnås.

Försvarmakten ligger just nu över målsiffran 2013 på 5 200 heltidsanställda soldater och sjömän. Vi ligger just nu också över målet för våra deltidssoldater och sjömän där prognosen pekar mot några hundra över vårt årsmål 2013 på 2 500. Det är särskilt glädjande att rekryteringen av deltidssoldater nu tagit fart. Vårt fokus måste nu läggas på att få fler att fortsätta sin tjänstgöring efter godkänd grundläggande militär utbildning, GMU. Alltför många väljer att inte fortsätta trots att en överväldigande majoritet förklarar sig mycket nöjda med utbildningen.

Nu när vår rekrytering börjat finna sina former gäller det också att vi kan behålla våra soldater och sjömän över tid. Vi får inte i förtid tappa den kompetens vi bygger upp och investerar i. Det gäller inte minst de kvinnor som påbörjat GMU eller befattningsutbildning! Vi tappar nämligen procentuellt fler kvinnor än män under hela rekryteringscykeln. Vi måste fortsatt arbeta med att få fler kvinnor att stanna och utvecklas hos oss! Vi vet att en jämnare könsfördelning ger bättre operativ effekt inom flera områden.

Givet att Försvarmaktens uppdrag är att försvara de mest centrala uppgifterna i en demokrati, ska Försvarmakten avspegla hela det svenska samhället. Nu när vi bygger det nya försvaret ska vi också bygga ut våra arbetsformer med de frivilliga försvarsorganisationerna.

Att vi nu börjar finna samverkansformer och slutit olika avtal med ett flertal civila arbetsgivare kring våra deltidssoldaters tjänstgöring är en viktig nyckel till en fungerande framtida personalförsörjning. Just denna förankring visar också att försvarsreformen verkligen är en samhällsreform. Erfarenheterna visar också att både Försvarmakten och den civila arbetsgivaren drar nytta av denna typ av anställning.

Vi vill för arbetsgivarna särskilt lyfta fram värdet av att anställa personal som i Försvarmakten erhåller ledarskapsutbildning och också träning i självständigt agerande och arbete i grupp.

* * *

Men vad är det då för framtida miljö som vår personal kan förvänta sig att verka i? Vi ser att det strategiska intresset ökar för vårt närområde, något som också diskuterats här under de föregående dagarna.

Det ökade strategiska intresset är något vi märker inte minst i och kring Östersjön där övningsverksamheten och andra aktiviteter ökar i intensitet. Under den gångna hösten har bl.a. den stora

ryska övningen Zapad, vår egen Northern Coast-övning och NATO-övningen Steadfast Jazz genomförts.

När antalet övningar ökar måste också förtroendeskapande åtgärder genomföras mellan de övande. Gemensamma marinövningar och olika örlogsbesök utgör en viktig komponent i detta förtroendebyggande arbete för att skapa tillit mellan parterna. Detta är något som jag tagit upp i samtal med, och fått kvitterat, från min ryske motsvarighet. Nu får vi se om ryssarna lever upp till det sagda.

I vårt närområde vill jag, liksom flera tidigare talare här på konferensen, särskilt lyfta fram den fördjupningspotential som det svensk-finska samarbetet har.

Det gäller inte minst inom det marina området. Detta är något som jag också diskuterat med min finske kollega under 2013, och som vi nu går vidare med.

Det är också viktigt att visa flagg och därtill ha en god lägesuppfattning. Därför arbetar Försvarmakten kontinuerligt med alla stridskraftslag för att upprätthålla vårt lands territoriella integritet.

Försvarmakten bedömer att utvecklingen i närområdet är långsiktigt osäker. Ryssland genomför en militär upprustning och modernisering med uppbyggnad inom de flesta områden. Förmågan att uppträda i sammansatta förband i komplexa systemmiljöer har ökat under de senaste åren. Med detta följer en ökad aktivitet och övningsmönster. Detta är i sig inget onormalt eller anmärkningsvärt.

De ryska övningarna följer detta mönster och visar på den tydliga viljan och ambitionen att vara en maktfaktor i det som uppfattas som ryska intresseområden. Övningarna behöver ytterligare analyseras för att kunna bedöma resultat och påverkan för och i vårt närområde.

Som jag också sagt flera gånger tidigare, är hot en kombination av förmåga, intention och inte minst politisk vilja. Därför ser vi inte under överskådlig tid ett direkt militärt hot mot Sverige. Däremot måste vi noga följa den politiska och socioekonomiska utvecklingen i Ryssland framöver. Intressant är också att över tid följa om vi kan analysera ytterligare förändringar i normalbilden i vårt närområde. Här vill jag understryka att en fokusering på enstaka händelser eller smala analyser inte är ett svar på hur nuläget eller framtiden kan gestalta sig. Enstaka händelser ger inte heller generella svar på Försvarens förmåga eller behov av framtida förmågeinriktning.

Den ökade aktiviteten i vårt närområde innebär också att det nationella perspektivet och närområdet blir dimensionerande för Försvarens verksamhet. Försvarens kontinuerliga bidrag till en hög tröskeleffekt är helt central för Sveriges säkerhetspolitik.

De flesta av oss här idag har varit med Försvarens resa från kalla kriget till ett fokus nästan enbart på internationella insatser. Och nu när denna pendelrörelse delvis har svängt tillbaka blir de nationella uppgifterna mer framträdande. Vi måste kontinuerligt ha en balans mellan nationell försvarsförmåga och förmågan att internationellt hävda svenska intressen.

Här vill jag vara tydlig. Internationella insatser och övningar bidrar i mycket hög grad till kompetens för såväl enskilda som för uppträdande i förband såväl hemma som borta. Det svenska deltagandet i Reserve Forces Pool (RFP) inom ramen för NATO Response Force (NRF) blir också ett synnerligen viktigt verktyg för att vidmakthålla och utveckla Försvarens förmåga att agera tillsammans med andra länder nu när antalet större utlandsinsatser minskar till antal och storlek.

Försvarens bidrag till en hög tröskeleffekt är något som vi utvecklar i den Perspektivstudie (PerP) som vi på regeringens uppdrag skrivit och lämnade in till regeringen under hösten.

När man läser PerP:en måste man komma ihåg att detta är ett dokument som diskuterar framtiden. Det är en studie, inte ett planeringsdokument.

* * *

Resonemangen och slutsatserna i PerP:en följer den röda tråd som Försvarmakten följt i tidigare inlämnade underlag till regeringen. Kombinationen av oförändrade anslagsramar baserat på budgetpropositionen 14 och bedömd kostnadsutveckling avseende främst materiel men även övning, utbildning och personal leder ofrånkomligen till att den långsiktiga utvecklingen av Försvarmakten står inför flera vägval. Konsekvenserna av prolongerade anslagsramar är nämligen så omfattande för den operativa förmågan 2020 att det fordras en översyn av samtliga stridskrafterns uppgifter.

I dessa vägval med en oförändrad ekonomi förordar Försvarmakten att högkvalitativa och högteknologiska förmågor prioriteras före en större förbandsvolym utrustad med materiel som inte klarar av att möta en framtida motståndare, samt att vi får en balans mellan uppgifter och resurser.

Vissa har tolkat det som om att Försvarmakten anser att en reducering av vår insatsorganisation är möjlig. Så är inte fallet! Utifrån den utveckling som pågår i vårt eget närområde kan jag som överbefälhavare inte rekommendera en mindre förbandsvolym. Jag vill fortsätta utveckla IO 14! Men om det inte tillförs högre anslag leder detta oundgängligen till ett vägval mellan degraderad förmåga eller bibehållen kvalitet men då med mindre volym än IO 14.

Vägvalet innebär också fördjupade militära samarbeten för att efter politiska beslut kunna verka tillsammans med andra. Jag vill här understryka att Försvarmakten inte tar ställning till ömsesidiga försvarsförpliktelser.

Ett närmare samarbete kräver också fördjupad samordning, transparens och utbyte av relevant information. Detta blir än mer aktuellt när vi inom några år måste börja ta ställning till hur vi ska ersätta de materielsystem och plattformar som nu närmar sig slutet av sin livslängd.

Knäckfrågan är hur vi nationellt optimerar balansen mellan våra flygvapen, mariner och arméer, givet att vi har ett behov av att samarbeta och samverka inom flera olika områden – såväl mellan nationer som mellan organisationer. Samverkan måste då också omfatta hur vi ska agera i gemensamma operationer och inte enbart inom ramen för utbildning och materielsamarbeten.

Vidare skriver vi i PerP:en att framtida konflikter bedöms uppstå allt mer plötsligt och i mer komplexa och svårkontrollerade operationsmiljöer. Därtill bedöms gränserna mellan de traditionella operationsmiljöerna mark, sjö och luft bli mindre relevanta och de blir mer sammanlänkade med förmågor inom cyber- och rymdområdena.

Därför är en avvägning som strävar efter att tillgodose helheten i Försvarmaktens samlade operativa förmåga en grundbult för mig som ÖB. Med en begränsad ekonomi och med ett omfattande materielomsättningsbehov, är detta en svår avvägning. Om förra årets avvägning var komplicerad är årets ännu svårare.

Den utveckling Försvarmakten rekommenderar ställer krav på att vi har hög kvalitet och teknologinivå på vår materiel. Vi måste hitta en balans mellan materielförsörjningsstrategin och hur vi skapar förutsättningar för materiell förnyelse. Vi måste också ha möjlighet att introducera nya förmågor.

Utöver själva teknikaspekten bidrar även forskning och utveckling till att Sverige är ett efterfrågat samarbetsland. Men vi måste också fokusera och kraftsamla på vissa utvalda FoU-områden, givet att vi inte kommer att satsa mer pengar. Jag bedömer också att utveckling av ny materiel i första hand kommer

att ske i internationellt samarbete. Nationella utvecklingsåtgärder görs endast undantagsvis.

* * *

Det är alltså flera komplicerade beslut och avvägningar kring Försvarmaktens framtida utformning som måste göras inför nästa försvarsbeslut 2015. När dessa beslut fattas vill jag betona vikten av att tänka långsiktigt. Vi har nämligen långsiktigt inte råd att vara kortsiktiga!

Därför kan jag inte nog understryka betydelsen av försvarsberedningens slutsatser inför det förestående försvarsbeslutet 2015! Försvarsbeslutet kommer att behöva ta ställning till olika vägval för hur Sveriges försvar fortsatt ska utformas. Givet de obalanser vi ser för Försvarmakten är det min starka förhoppning att beredningens rapport kommer att ta ett långsiktigt helhetsgrepp för både ekonomi, uppgifter och förmågor.

Det är därför angeläget att förberedelserna för nästa års försvarsbeslut pågår fortlöpande under hela 2014. Förhoppningen är att Försvarmakten kan ges planeringsanvisning så tidigt som möjligt, allt i syfte att kunna utarbeta nödvändiga underlag.

Vägvalen för Sveriges framtida försvar blir beroende av både ambitionsnivå och vilka ekonomiska ramar våra folkvalda väljer. Det handlar om en balans mellan uppgifter och resurser, men också om vilken typ av förmågor vi ska ha framöver och om samarbete med andra. Till dessa överväganden ska också fogas hur utvecklingen i vårt närområde påverkar oss.

Detta är de viktiga frågorna. Frågor som inte får trängas undan i debatten om Sverige försvars- och säkerhetspolitik!

Tack!

Sverker Göranson
General